

Schopenhaueri elulugu (Meos, Kaasaja filosoofia lk 6-8, 2011)

Saksa filosoofi Arthur Schopenhaueri (1788- 1860) isa oli jõukas kaupmees ning ema tuntud romaanikirjanik. Tema vanemad läksid 1803. aastal lahku ning kahe aasta pärast lõpetas isa elu enesetapuga.

1809. aastal astus Arthur Göttingeni ülikooli, kahe aasta pärast aga Berliini ülikooli, õppides algul loodusteadusi, hiljem filosoofiat.

1818. aastal ilmus trükkis tema peateos "Maailm kui tahe ja kujutus" (kuigi tiitellehel oli aastaarv 1819). Ta ei saanud selle eest honorari ning et seda keegi eriti ei ostanud, müüdi suurem osa tiraažist makulatuuriks.

Ka Schopenhaueri teised teosed jäid tähelepanuta kuni sajandi keskpaigani, mil aastal 1851 ilmus trükkis teos "Parerga ja paralipomena" (kr parrega 'väiksemad kirjutised', kr paralipomena 'täiendused'). Selle esimeses köites oli ka "Elutarkus". Nüüd olid teised ajad: pärast 1848. aasta revolutsiooni oli Saksamaa Schopenhaueri pessimistliku maailmavaate tunnustamiseks valmis. Tema peateost, mille teist täiendustega trükki (lisandus II köide) 1844. aastal ei olnud märgatud, anti 1859. aastal edukalt välja kolmanda trükina. Schopenhauer võis öelda, et tema "elu loojang sai tema kuulsuse koidikuks".

Suurema osa elust veetis Schopenhauer siiski tunnustust leidmata ning see jättis jälje ka tema eluhoiakule. Kahel korral püüdis ta Berliini ülikoolis loenguid pidada, kuid jäi ilma kuulajateta. Ta pani oma loengud sihilikult samale ajale Hegeli omadega. Viimane oli aga tol ajal juba oma kuulsuse tipul ning konkureerida temaga Schopenhaueril ei õnnestunud.

1831. aastal puhkes Berliinis koolerataud ning Schopenhauer lahkus sellest linnast jäädavalt, asudes elama ühte pansionisse Frankfurdis. Ta oli pärinud osa oma isa firmast ning rahaprobleeme tal polnud. Seal veetis ta kogu ülejäänud elu. Tema kaaslaseks oli puudel nimega Atman (sanskrit atman 'hing').

Schopenhauer ei olnud maailmast ega inimestest heal arvamusel - ta põlgas inimesi ning pidas maailma kõige hullemaks võimalikest maailmadest. Kui suurkujud ongi tavaliste inimeste suhtes sallivad, siis tuleneb see tema arust lihtsalt põlgusest inimeste vastu: nad peavad viimaseid endast võrratult madalamateks olevusteks ning ei esita neile seetõttu ka suuri nõudmisi. Nad võtavad inimesi sellistena, nagu nad on. Samal põhjusel sallivad inimesed ka loomi. Schopenhauer ise ei ilmutanud oma käitumisega küll erilist tolerantsust, ta oli riikas ja ihne. Ta ei sallinud müra ning olevat kord trepist alla kupatanud ühe vanema naise, kes oli lobisenud kellegagi tema ukse läheduses. Tagajärjeks olid naise tõsised vigastused ning kohtuotsuse järgi pidi Schopenhauer maksma igas kvartalis 15 taalrit kahjuhüvitist kuni naise surmani (20 aastat).

Schopenhaueri arvates ei tunnustatud tema teoseid esiteks sellepärast, et ta oli lihtsalt ajast ees ning inimkond polnud veel küps tema kuulutatud tõdesid mõistma. Aastate arv, mis jäi raamatu ilmumise ja selle tunnustamise vahele, näitas tema arust, kui palju autor oli oma ajastust ees. Ta leidis, et selline on üldse geeniuste saatus. Huvitav oleks teada, küsis Schopenhauer retooriliselt, kui kõrgelt hindasid Platonit tema aja inimesed ning mida oleks loonud Shakespeare, kui ta oleks arvestanud teiste arvamust? Ta oli veendunud, et järelopõlv ei vaiki teda maha.

Teine põhjus, miks tema teoseid ei tunnustatud, oli Schopenhaueri meelest inimeste üleüldine vaimne puudulikkus. Kui harjusk pakuks meeste juuksenõelu ning daamidele

piipusid, siis naerdaks tema rumaluse üle. Kuivõrd rumalam oleks filosoof, kes kavatseks inimestele pakkuda tõe!

Schopenhauer väitis, et kõigepealt tuleb aru saada inimeste tühisusest üleüldse, seejärel oma ajastu tühisusest ning eriti saksa õpetlaste tühisusest, siis ei teki tal enam omaraamatu puhul küsimust: „Kes meist on peast segi, kas inimkond või mina?“ „Elutarkuses“ tsiteerib Schopenhauer tunnustuse teemal mitmeid autoreid, teiste seas ka Lichtenbergi: „Ja Lichtenberg: „Kui pea ning raamat kokku pörkavad ja sealjuures õõnsalt kõlab, kas on siis alati raamat süüdi?“ – või jällegi: „Säärased teosed on peeglid: kui ahv sisse vahib, siis ei või apostel välja vaadata.““ (Schopenhauer, Elutarkus, lk 81.)

Seda, kes on loonud surematu teose, ei saa häirida publiku vastuvõtt ega kriitikute arvamused, nagu ka hullumajas ringi kõndivat täie mõistusega inimest ei saa häirida vaimuhaigete sõim ega solvangud. Kuni esimene ei tunne inimesi ning teine ei tea, kus ta on, seni on asi teisiti – kuid ainult olukorra selginemiseni. Väikesed talendid leiavad kergelt tunnustust, suured aga raskuste kaudu. Teist võib ju mõista ainult see, kes on temaga enam-vähem ühel tasemel. Selliseid suurvaimusid pole aga kunagi palju.